

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	III
บทคัดย่อ	V
Abstract	VII
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	IX
สารบัญ	XLIX
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	2
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	8
1.4.1 ขอบเขตด้านเวลา	8
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	8
1.5 นิยามศัพท์	9
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	13
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	15
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	17
2.1.1 ทฤษฎีแนวคิดการเมืองภาคพลเมืองและความเป็นพลเมือง	17
2.1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม	19

2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation)	21
2.1.4 การมีส่วนร่วมในความหมายใหม่	24
2.1.5 แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง	25
2.1.6 แนวคิดค่านิยมทางการเมือง (Political Value)	35
2.1.7 ทฤษฎีการกดดันทางสังคม (Nudge Theory)	36
2.1.8 แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital)	38
2.1.9 การศึกษาอนาคต	44
2.1.9.1 ทฤษฎีอนาคตศึกษา	44
2.1.9.2 ทฤษฎี Causal Layer Analysis (CLA)	49
2.2 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในต่างประเทศ	52
2.3 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในประเทศไทย	54
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับพลเมือง	63
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับอนาคตศึกษา	71
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	89
3.1 กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน	90
3.2 กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล	91
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	93
3.3.1 คำถามสำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคล	93
3.3.2 คำถามในการสัมภาษณ์กลุ่ม	93
3.3.3 คำถามสำหรับการจัดเวทีระดมความคิดเห็น ในพื้นที่ต่างๆ	94
3.3.4 อนาคตศึกษา	95

	หน้า
บทที่ 4 พัฒนาการของการเมืองภาคพลเมือง	103
4.1 พัฒนาของการเมืองภาคพลเมือง พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน	104
4.2 เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยและ ต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 – 2564	138
4.3 เหตุการณ์ในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการเมือง ภาคพลเมือง	219
4.4 เหตุการณ์ในต่างประเทศที่มีผลต่อพัฒนาการการเมืองภาคพลเมือง ในประเทศ	241
บทที่ 5 ผลการศึกษาเพื่อนำไปสู่การจัดทำจากทัศนการเมืองภาคพลเมือง	247
5.1 มโนทัศน์ (concept) การเมืองภาคพลเมืองของคนไทย	248
5.1.1 ความหมาย ความเข้าใจ ของการเมืองภาคพลเมือง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง	248
5.1.2 มโนทัศน์การเมืองภาคพลเมืองของคนไทย	255
5.2 คุณภาพของพลเมืองไทย	256
5.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพพลเมือง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง	259
5.3.1 ด้านการสร้างการเรียนรู้ประชาชน	259
5.3.2 ด้านการศึกษา	260
5.3.3 ด้านการสร้างความตระหนักและจิตสำนึก	261
5.3.4 ด้านสถาบันครอบครัวและสังคม	262
5.3.5 ด้านการพัฒนาผู้นำและคนรุ่นใหม่	263
5.3.6 ด้านการพัฒนาชุมชนและเครือข่าย	264
5.3.7 การสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูล	265
5.3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคม	266
5.3.9 กฎหมาย	266
5.3.10 การกระจายอำนาจ	267

5.4 การเมืองภาคพลเมืองในอนาคต	267
5.4.1 การเมืองภาคพลเมืองที่พลเมืองมีคุณภาพ	267
5.4.2 การจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	269
5.4.3 การกระจายอำนาจ	269
5.4.4 การรับฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมต่าง ๆ	270
5.4.5 ความสามัคคีของพลเมือง	272
5.4.6 ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง	272
5.4.7 การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ไม่ถูกครอบงำ ทางการเมือง	273
5.4.8 การสร้างระบบสวัสดิการชุมชนแบบพึ่งพาอาศัยกัน	273
5.4.9 การออกกฎหมายรองรับการรวมตัวของพลเมือง	274
5.4.10 การรับฟังคนรุ่นใหม่	274
5.4.11 การเมืองภาคพลเมืองที่ปราศจากการแทรกแซง จากหน่วยงานของรัฐหรืออำนาจรัฐ	274
5.4.12 ภาคพลเมืองที่มีบทบาทในการเสนอแนวทาง ในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ	274
5.4.13 การเมืองภาคพลเมืองและการเมืองในระบบและ หน่วยงานภาครัฐ	275
5.4.14 ความเสมอภาคระหว่างเพศ	277
5.5 ตัวแปรปัจจัยสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองที่มีผล ต่อความเป็นพลเมืองในอนาคต	278
5.5.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเมืองภาคพลเมืองในทางบวก	278
5.5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเมืองภาคพลเมืองในทางลบ	279
5.6 ฉากทัศน์ความเป็นพลเมือง	280
5.7 ฉากทัศน์การเมืองภาคพลเมือง	286

	หน้า
5.8 ความเสี่ยงที่มีผลต่อการเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา	288
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	297
6.1 ผลการศึกษา	300
6.1.1 พัฒนาการของการเมืองภาคพลเมืองและเหตุการณ์ การเมืองภาคพลเมืองที่สำคัญ	300
6.1.2 มโนทัศน์การเมืองภาคพลเมืองของคนไทย	303
6.1.3 คุณภาพของพลเมืองไทยและแนวทางในการพัฒนา พลเมืองไทย	307
6.1.4 การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนาในอนาคต	309
6.1.5 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเมืองภาคพลเมือง ในอนาคต	310
6.1.6 ความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรคต่อการเมืองภาคพลเมือง ที่พึงปรารถนา	311
6.1.7 ฉกาทิศน์ความเป็นพลเมือง ฉกาทิศน์การเมืองภาคพลเมือง และการเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา	314
6.2 ข้อเสนอแนะ	319
6.2.1 ข้อเสนอเพื่อมุ่งสู่การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา	319
6.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรคต่อ มุ่งไปสู่การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา	325
บรรณานุกรม	332
ภาคผนวก	344
ภาคผนวก ก. ภาพกิจกรรม	345
ภาคผนวก ข. ประเด็นในการการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	351
ภาคผนวก ค. ประเด็นในการสัมภาษณ์กลุ่ม	353
ภาคผนวก ง. ประเด็นคำถามสำหรับการจัดเวทีระดมความคิดเห็น ในพื้นที่ต่าง	355